

Vencer o terror ou dominar o mundo?

“*A irrupción do terrorismo cun nivel de brutalidade descoñecida ata agora foi terreo fertilizado para fomentar políticas que poden reducir espazos de liberdade e de intimidade das persoas*”

a

ta que punto mudou algo o 11S a situación internacional? ¿e o que, en caso afirmativo? Non estamos, certamente, ante un cambio de época pero si ante o peche evidente dunha etapa, a posguerra fría, caracterizada pola busca do inimigo. De Cuba, a Corea do Norte, pasando por Iraq, China, os nacionalismos, etc, por unhas e outras razóns ningún destes elementos aportaba, nin individual nin separadamente, a suficiente consistencia como para encher aquel baleiro deixado pola URSS. O terrorismo, aglutinante do eixe do mal, reúne as condicións elementais para erguerse como novo inimigo incontestable: violencia brutal, inseguridade, incerteza, espectacularidade... O ataque terrorista contra o corazón financeiro e militar de Estados Unidos abalou os cimentos da política mundial.

¿Que características podemos adiantar desa nova etapa histórica que estamos inaugurando? En primeiro lugar, a ausencia de limiares. Aquí non hai teléfono vermello. O 11S deixou o listón moi alto, pero nada impide que poida ser superado; mesmo se invita a iso ao desenvolver unha política en extremo prepotente. Pero ausencia de limiares tamén na resposta, na outra violencia que dimana da resposta "legal". Nesa liña, a guerra de Afganistán, un país convertido hoxe nun ermo sachado polas bombas e con credidos índices de violencia e brutalidade, indicanos sobre todo o futuro das guerras, o enorme campo aberto para a experimentación, a aproximación da realidade ao filme: a utilización en masa de munições intelixentes combinada con novos e sofisticados sistemas de vigilancia, o uso da aviación, a implicación da poboación local como aliado sacrificable. É significativo que a primeira vítima USA no conflito non fora un soldado senón un axente da CIA.

Benzón cristiãna dunha cruz realiza cos ferros da Torres Xemelgas

En segundo lugar, é constatable un reforzamento da hexemonía USA, militar e ideolóxica, non económica nin moral. A capacidade militar de Estados Unidos é indiscutible. O seu orzamento de defensa representa case o 40 por cento da suma do orzamento militar de todas as nacións do mundo. Washington é consciente desa superioridade no militar e por iso se abre camiño con tanta arrogancia a idea de substitución da diplomacia pola forza para acadar obxectivos políticos, excluindo as hipotecas e incomodidades dunha negociación: "Ningún nos pode parar". Os demais países están impresionados e paralizados: máis de sesenta nacións aportan información de intelixencia a Estados Unidos a cambio de nada. Bush non discute os seus plans con ningún. Agora mesmo a idea da coalición internacional contra o terrorismo é máis quimera ca nunca.

O principal argumento que permite este enorme empurrón á vella tendencia hexemonista, moi presente no sistema internacional antes do 11S, especialmente na conduta da principal potencia, é a loita contra o terrorismo. Un fenómeno brutal, sempre condenable como toda violencia, pero que en ocasións esixe matices: os terroristas de hoxe poden ser os heróicos de mañá e viceversa. Pensemos en Israel, en Irlanda, en Chile, ou nos propios talibán, armados e adestrados pola CIA e considerados loitadores pola liberdade cando se enfrontaban á extirpa URSS e agora equiparados ao mal por excelencia. ¿Que é terrorismo para Bush? É terrorista todo home, organización ou empresa que nós digamos que o é. E con esa premisa impoñen a todo o universo o terror como

primeira preocupación global, porque así convén aos intereses de Estados Unidos para instrumentalizar sen críticas ("ou con nós ou contra nós") o reforzamento da súa hexemonía no mundo. ¿Fame, pobreza, desigualdades, desequilibrios, cambio climático...? Nada comparable co patriotismo universal antiterrorista "made in USA". Nefastas e patéticas figuras como Ben Laden ou Saddam Husein brindan a coartada perfecta.

O clima creado facilita, por outra banda, o incremento da súa influencia en institucións clave do sistema internacional (Banco Mundial, Fondo Monetario, ou na propia ONU), eludindo aqueles corsés que pretenden erixir unha orde baseada na gobernabilidade democrática e na xustiza (Tribunal Penal Internacional). Igualmente permite pulverizar as resistencias, internas e externas, a proxectos anteriormente moi polémicos coma o escudo antimísiles, o mantemento do tratado ABM, o control da fabricación de armas químicas, etc., propiciando un enorme investimento en defensa. Ese gasto será unha potente inxección nunha economía americana sempre ás portas da recesión.

[O eixe Washington-Moscova]

En terceiro lugar, o 11S provocou un novo escenario estratéxico. Rusia e Estados Unidos vertebran un novo entendemento. Está por ver se este vai ser un cambio conxuntural ou máis duradeiro. Putin, quizais consciente da imposibilidade de impedir a penetración norteamericana, quizais temeroso de sufrir aquí tamén a perda de influencia que experimentou nos Balcáns, aposta por foxar unha sólida alianza da que espera tirar proveito propio, en primeiro lugar, en Chechenia, pero tamén na Transcaucasia, aquilantando a súa relación, difícil, con Xeorxia, principalmente. Coa renovada importancia estratéxica de Asia Central, Rusia recupera un papel de maior protagonismo. Washington precisa a Moscova para controlar e apoiarse nunha área na que conserva aínda unha grande influencia. As repúblicas post-soviéticas de Asia Central miran de novo cara a Rusia, que non se resistirá a aproveitar esta circunstancia para reforzar os mecanismos integradores da CEI e demais plataformas de seguridade rexional. "Eurasia é o taboleiro no que desenvolve o combate pola primacía global. A maneira en que Estados Unidos administran Eurasia é dunha importancia crucial", lembranos Zbigniew Brzezinski no seu libro "The grand chessboard". En opinión de Brzezinski, conselleiro para a seguridade dos Estados Unidos en tempos do Presidente Carter, Eurasia é o continente máis grande da Terra e o seu eixe xeopolítico. Aquí están dúas das tres rexións máis desenvolvidas e produtivas do planeta, o 75% da poboación mundial e a maioría das riquezas físicas (materias primas e empresas), que representan o 60% do total do globo. As súas reservas enerxéticas (petróleo e gas) e minerais revisten unha enorme importancia, tanto pola súa dimensión cuantitativa como cualitativa: a posta en plena explotación destes recursos pode permitir a redución da dependencia occidental das reservas de Oriente Medio (na actualidade un 55%, un 60% no 2010 e un 75% no 2015). Urxe tronzar esa perspectiva e imaxinar outro Golfo Pérsico arredor do Mar Caspio. O desenvolvemento dese potencial require a satisfacción de dúas condicións: estabilidade e dominio. Niso estamos. Asia Central, cun peso político e económico moi debilitado, reviste a partir do 11S unha enorme importancia.

Unha incógnita importante é o futuro papel da China. Unha grande incerteza

percorre agora as liñas esenciais da súa política exterior dos últimos anos, baseada, no fundamental, no establecemento de asociacións estratéxicas cos principais actores da sociedade internacional (UE, USA, Xapón, Rusia). A política de atracción de Rusia, con quen compartía numerosos puntos de vista, queda en entredito agora que Moscova se aproximou á OTAN. Igualmente, o medre articulado da súa influencia nos estados de Asia Central, a través do grupo de Shanghai, –por razóns estratéxicas, enerxéticas e políticas– experimentou un importante revés que intenta limitar. Beijing acariña un novo entendemento con Nova Delhi e intenta construír unha relación estratéxica con Estados Unidos sobre a base da loita antiterrorista, pero non lle resulta doado. A administración Bush, aliada de Taiwán, chegou a dicir a sabendas de que se trata dunha materia moi sensible, aposta pola contención da China emerxente, colocando ao seu redor un completo anel de bases militares que limita a expansión da súa influencia mentres medra a esfera de actuación da OTAN moito máis alá de Europa. Para Beijing, que segue a reivindicar a multipolaridade, non é admisible envolverse en operacións non controladas e por iso reclamara a lexitimación da ONU en todo novo impulso (léase Iraq) da loita antiterrorista.

Por último, é constatable unha nova dimensión de conflitos locais. ¿Ata onde está disposto Washington a impoñer concesións a Xerusalén para moderar o descontento árabe e restarlle argumentos ao islamismo radical? Pese a comprobarmos o desinterese de facto neste asunto, xa non falamos dun problema estritamente rexional. Semellante porvir pode agardar á causa saharauí. Outras, sen embargo, poderían resultar parcialmente beneficiadas. Pensemos na dramática loita do pobo curdo que podería chegar a cumprir a función da *Alianza do Norte* en Iraq se Cheney, Rumsfeld and company se deciden a materializar os planos de invasión. As negociacións neste sentido están en marcha con prezo inevitable para a Casa Branca: o reafirmamento dun Estado curdo independente que non afectaría a Turquía, pero que podería medrar en Irán.

Globalmente estamos asistindo a unha profunda acentuación das preocupacións rexionais de acceso a fontes de enerxía e de subseguinte control de determinados réximes extremando as presións para impor, chegado o caso, procesos de pacificación atacados ata hai pouco tempo. En África, Nixeria e Angola, por exemplo, hoxe importan máis e probablemente o novo contexto influíu na reorientación da política de forzas concretas como a UNITA, agora sen Saviñbi. No mesmo continente, países "menores" como Congo ou Guinea Ecuatorial, medran en importancia, en razón dos seus recursos. Igualmente Sudán, como Libia, por razóns de seguridade, ou Madagascar, con importantes reservas. Nunca Estados Unidos estivo tan presente no continente negro.

As consecuencias internas nas nosas sociedades, son unha evidencia. A irrupción do terrorismo cun nivel de brutalidade descoñecida ata agora foi terreo abonado para fomentar políticas que poden reducir espazos de liberdade e afectar á intimidade e ao exercicio de dereitos básicos dos cidadáns (comunicacións, circulación, etc). Podemos agardar aínda máis control sobre os cidadáns, máis vigilancia, espionaxe informático, postal, telefónico, etc, especialmente sobre os movementos antistatísticos (antimundialización). Non gardemos ningún cambio profundo de cultura. O discurso multicultural cede o paso ao distanciamento das culturas, configurando un conxunto de debilitamento da calidade democrática.

XULLO10S